

COSAINN AGUS BAINISTIÚ UISCE

Tá uisce bunriachtanach le haghaidh bheatha an duine, ainmhithe agus plandaí, agus freisin don gheilleagar. Téann cosainn agus bainistiú uisce thar theorainneacha náisiúnta amach. Bunaíonn an Treoir Réime Uisce (TRU) ón Aontas creat dlíthiúil chun uisce glan in AE a chosainn agus uisce truaillithe a ghlanadh, chomh maith le húsáid inbhuanaithe fadtéarmach an uisce a áirithiú. Tá reachtaíocht níos sonraí ann mar thaca do TRU, amhail an Treoir maidir le hUisce Óil nó an Treoir maidir le hUisce Snámha, an Treoir maidir le Tuilte agus an Treoir Réime um Straitéis Mhuirí, chomh maith le comhaontuithe idirnáisiúnta.

AN BUNÚS DLÍ

Airteagail 191 go 193 den Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh (CFAE).

CÚLRA GINEARÁLTA

Ní earra tráchtála atá san uisce ach breathnaítear air mar leas coiteann agus acmhainn theoranta a chaithfear a chosainn agus a úsáid ar shlí inbhuanaithe, ó thaobh cáilíochta agus cainníochta araon. Cuirtear brú ar an uisce, áfach, mar gheall ar an úsáid a bhaintear as in earnálacha éagsúla, amhail talmhaíocht, turasóireacht, iompar agus fuinneamh. In 2012, sheol an Coimisiún an [Treoirphlean chun Acmhainní Uisce na hEorpa a Chosainn](#), ar straitéis fadtéarmach é a bhfuil sé mar aidhm leis a áirithiú go mbeadh leibhéal dóthanach d'uisce ar ardcháilíocht ann le haghaidh gach úsáide dlisteanáí trí bheartas uisce reatha AE a chur chun feidhme, trí chuspóirí an bheartais uisce a chomhtháthú i réimsí beartais eile agus trí na bearnaí sa chreat reatha a líonadh. Foráladh ann go mbunódh na Ballstáit spriocanna i dtaca le cuntais uisce agus éifeachtúlacht uisce, chomh maith le caighdeáin AE maidir le hathúsáid uisce a fhorbairt.

A BHFUIL BAINTE AMACH

I mbeartas AE, tá dhá phríomhchreat dhlíthiúla leagtha síos le haghaidh cosainn agus bainistiú fionnuisce agus acmhainní mara ar bhealach atá bunaithe ar éiceachóras agus atá iomlánaíoch, eadhon an Treoir Réime Uisce (TRU) agus an Treoir Réime um Straitéis Mhuirí (MSFD).

A. An Treoir Réime Uisce (TRU) agus treoracha tacaíochta ar leith a bhaineann le cúrsaí uisce

Sa [Treoir Réime Uisce](#) ó AE, leagtar síos creat chun cosaint a thabhairt d'uiscí dromchla intíre, d'uiscí trasdultacha, d'uiscí cósta agus do screamhuisce. Tá sé mar aidhm leis an treoir truailliú a chosc agus a laghdú, úsáid inbhuanaithe uisce a chur chun cinn, an timpeallacht uiscí a chosaint agus a fheabhsú agus na héifeachtaí a bhíonn ag tuilte agus triomaigh a mhaolú. Is é an cuspóir foriomlán ná dea-stádas comhshaoil a ghnóthú do na huiscí uile. Iarrtar ar na Ballstáit, dá réir sin, Pleananna Bainistithe Abhantracha, mar a thugtar orthu, a tharraingt suas bunaithe ar abhantracha nádúrtha geografacha, chomh maith le sainchláir de bhearta chun na cuspóirí sin a ghnóthú.

Faigheann TRU tacaíocht ó threoracha eile atá níos spriocdhírthe, i.e. An Treoir Screamhuisce, an Treoir maidir le hUisce Óil agus an Treoir maidir le hUisce Snámha, an Treoir Níotráití, an Treoir maidir le Cóireáil Fuíolluisce Uirbigh, an Treoir maidir le Caighdeáin na Cáilíochta Comhshaoil agus an Treoir maidir le Tuilte:

Sa treoir maidir le [screamhuisce](#) a chosaint ar thruailliú agus ar mheathlú, foráiltear do chritéir bhreise chun dea-stádas ceimiceach a mheasúnú, chun uastreochtaí suntasacha agus leanúnacha a shainaithint agus chun na túsphointí do chúlú treochtaí a shainiú. Is iad na Ballstáit a shocraíonn na luachanna tairsí uile le haghaidh truailléan (cé is moite de níotráití agus lotnaidicídí, a bhfuil reachtaíocht AE ar leith ann chun na teorainneacha dóibh sin a shocrú).

Sa [Treoir maidir le hUisce Óil](#), sainítear na caighdeáin bhunúsacha cáilíochta le haghaidh uisce atá beartaithe lena thomhailt ag an duine. Cuirtear de cheangal ar na Ballstáit faireachán tráthrialta a dhéanamh ar cháilíocht an uisce atá beartaithe lena thomhailt ag an duine trí mhodh 'pointí samplála' a úsáid. Is féidir leis na Ballstáit ceanglais bhreise a thabhairt isteach atá sonrach dá gcríoch féin, ach ní fhéadfaid siad é sin a dhéanamh ach amháin sa chás gur caighdeáin níos airde a bheidh mar thoradh air. Ceanglaíonn an treoir freisin go ndéantar faisnéis thráthrialta a sholáthar do thomhaltóirí. Thairis sin, caitear cáilíocht an uisce óil a thuairisciú don Choimisiún gach trí bliana. An 1 Feabhra 2018, agus mar fhreagairt ar an Tionscnamh Eorpach ó na Saoránaigh dar teideal 'Right2Water', d'fhoilsigh an Coimisiún [togra chun athnuachan](#) a dhéanamh ar an treoir a bhí anois 20 bliain d'aois. Leis an treoir athbhreithnithe, dhéanfaí nuashonrú ar na caighdeáin sábháilteachta a bhí cheana ann agus chuirfí feabhas ar an rochtain ar uisce óil sábháilte ionas go mbeifí ag teacht leis na moltaí is déanaí ón Eagraíocht Dhomhanda Sláinte. Mhéadódh sé freisin an trédhearcacht do thomhaltóirí a mhéid a bhaineann le cáilíocht agus soláthar uisce óil, agus ar an tslí sin chabhrófaí le laghdú a dhéanamh ar an líon buidéal plaisteach tríd an iontaobh san uisce ón sconn a mhéadú. Ba cheart go mbeadh measúnú sábháilteachta ar uisce, ar measúnú é atá riosca-bhunaithe agus a dhéanfaí ar fud AE, in ann cuidiú le rioscaí féideartha d'fhoinsí uisce ag an leibhéal dailte a shainaithint agus dul i ngleic leis na rioscaí sin.

Tá sé mar aidhm ag an [Treoir maidir le hUisce Snámha](#) feabhas a chur ar an tsláinte phoiblí agus ar an gcosaint don chomhshaoil trí fhorálacha a leagan síos le haghaidh faireachán agus aicmiú (i gceithre chatagóir) a dhéanamh ar uisce snámha agus an pobal a chur ar an eolas ina thaobh. Le linn shéasúr an tsnámha, tá ar Bhallstáit

samplaí den uisce snámha a ghlacadh uair sa mhí ag gach láthair uisce snámha agus a mheasúnú cén tíúchan de ar a laghad dhá bhaictéir ar leith atá sna samplaí sin. Caithfidh siad ansin an pobal a chur ar an eolas trí ‘phróifílí uisce snámha’ ina bhfuil, mar shampla, faisnéis faoin gcineál truailithe agus na foinsí a dhéanann difear do cháilíocht an uisce snámha. Tá siombail chaighdeánach ann chun an pobal a chur ar an eolas faoi aicmiú uisce snámha agus faoi aon toirmeasc a bheadh ann i dtaobh snámh a dhéanamh sna láithreacha ar leith. Déanann an Coimisiún agus an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (EEA) tuarascáil achoimre ar cháilíocht an uisce snámha a fhoilsiú go bliantúil.

Leis an [Treoir maidir le Caighdeán na Cáilíochta Comhshaoil](#), bunaítear teorainneacha maidir le tíúchain de 33 ábhar tosaíochta lena mbaineann riosca suntasach don chomhshaoil uisceach, nó tríd an gcomhshaoil uisceach, ar leibhéal an AE, agus maidir le hocht dtruailleán eile in uiscí dromchla. Le linn athbhreithnithe, cuireadh 12 shubstaint nua leis an liosta a bhí cheana ann agus tugadh isteach oibleagáid go ndéanfadh an Coimisiún liosta breise de shubstaintí a bhunú, ar substaintí iad a mbeadh ar na Ballstáit uile faireachán a dhéanamh orthu (liosta faire) mar bheart chun tacú le hathbhreithnithe a dhéanfaí ina dhiaidh sin ar an liosta de shubstaintí tosaíochta.

Tá sé mar aidhm ag an [Treoir maidir le Cóireáil Fuíolluisce Uirbigh](#) an comhshaoil a chosaint ó éifeachtaí dhíobhálacha a bhíonn ag sileadh fuíolluisce uirbigh agus ag siltí ón tionsclaíocht. Socraíonn an treoir caighdeán íosta agus tráthchláir i dtaca le bailiú, cóireáil agus sileadh fuíolluisce uirbigh, tugtar isteach rialuithe maidir le diúscairt sloda múnlaigh agus ceanglaítear go gcuirfear deireadh de réir a chéile le dumpáil sloda múnlaigh san fharraige.

Tá rialacha nua á bplé chun ganntanas uisce a chomhrac trí éascú a dhéanamh ar athúsáid fuíolluisce cóireáilte le haghaidh uisciú talmhaíochta.

Tá sé mar aidhm ag an [Treoir Níotráití](#) uiscí a chosaint ó níotráití a thagann as foinsí talmhaíochta. Tá rialachán comhlántach ann a chuireann de cheangal ar na Ballstáit tuarascáil a sheoladh chuig an gCoimisiún gach ceithre bliana, ina dtugtar mionsonraí de na cóid dea-chleachtais talmhaíochta, de na limistéir leochaileacha ó thaobh níotráite (NVZ) ainmnithe agus den fhaireachán uisce, chomh maith le hachóimre ar chlár ghníomhaíochta. Tá sé mar aidhm ag an treoir agus ag an rialachán araon uisce óil a chosaint agus damáiste ó eotrófú a chosc.

Tá sé mar aidhm ag an [Treoir maidir le Tuilte](#) ó AE na rioscaí do shláinte an duine, don chomhshaoil, don bhonneagar agus do mhaoin a thagann ó thuilte a laghdú agus a bhainistiú. Cuirtear de cheangal ar na Ballstáit réamh-mheasúnuithe a dhéanamh chun a shainaithint cé acu abhantracha agus limistéir chósta ghaolmhara atá i mbaol tuilte agus ansin go ndéanfaidís léarscáileanna riosca tuilte agus pleananna bainistithe a ullmhú a bheidh ag díriú ar chosc, cosaint agus ullmhacht. Déantar na cúraimí sin uile i gcomhréir le TRU agus leis na pleananna bainistithe abhantracha atá leagtha amach sa treoir sin.

B. Beartas cósta agus muirí an Aontais

Is é an [Treoir Réime um Straitéis Mhuirí](#) (TRSM) an colún comhshaoil de Bheartas Muirí Comhtháite (BMC) an Aontais, a cuireadh ar bun d’fhonn feabhas a chur ar fhorbairt inbhuanaithe an gheilleagair mhuirí agus fós cosaint níos fearr a thabhairt don

chomhshaoil muirí. Is é an cuspóir atá ag TRSM ná ‘dea-stádas comhshaoil’ (DSC) a bhaint amach d’uiscí muirí AE faoi 2020, leanúint de chosaint agus de shlánchoimeád na n-uiscí sin, agus meathlú ina dhiaidh sin a chosc. Bunaíonn sé réigiúin mhuirí Eorpacha (Muir Bhailt, an tAigéan Atlantach Thuaidh Toir, an Mheánmhuir agus an Mhuir Dhubh) mar aon le fo-réigiúin laistigh de na teorainneacha geografacha atá cheana sna Coinbhinsiúin Réigiúnacha Farraige. Chun DSC a ghnóthú faoi 2020, caithfidh na Ballstáit straitéisí atá bunaithe ar éiceachórais a fhorbairt dá gcuid uiscí mara, agus tá athbhreithniú le déanamh ar na straitéisí sin gach sé bliana. Thairis sin, is ann do rialachán maidir le [Bainistiú Comhtháite an Chreasa Cósta](#) (BCCC), ina dtugtar sainmhíniú ar na prionsabail a ghabhann le pleanáil agus bainistiú fóna cósta atá le cur san áireamh ag na Ballstáit.

Tar éis na tubaiste in 1999 nuair a doirteadh ola ón long Erika, tugadh ar an Aontas a ról i réimse na sábháilteachta muirí agus an truaillithe mhuirí a neartú trí [Ghníomhaireacht Eorpach um Shábháilteacht Mhuirí a bhunú](#), atá freagrach, i measc nithe eile, as truailliú ó longa a chosc, agus freagairt don truailliú sin nuair a tharlaíonn sé, chomh maith le freagairt don truailliú muirí a thagann as suiteálacha ola agus gáis. Is é atá mar aidhm ag treoir maidir le [truailliú ó longa](#) agus ag tabhairt isteach pionóis as sárúithe, mar aon le [nuashonrú](#) na treorach sin, ná a áirithiú go mbeidh siad siúd atá freagrach as siltí truaillitheacha ar muir faoi réir pionóis éifeachtacha agus athchomhairleacha, agus go bhféadfadh na pionóis sin a bheith coiriúil nó riarthach. Táthar le breathnú ar shileadh substaintí truaillitheacha ó longa mar chion coiriúil má dhéantar go toiliúil nó go meargánta é, nó má tharlaíonn sé as faillí thromchúiseach, agus gurb é an toradh atá air ná go dtarlaíonn meathlú tromchúiseach ar cháilíocht an uisce.

C. Comhaontuithe idirnáisiúnta maidir le huiscí réigiúnacha

Tá cosaint uiscí muirí san Eoraip á rialáil le ceithre struchtúr comhair idirnáisiúnta, ar a dtugtar ‘Coinbhinsiúin Réigiúnacha Farraige’ idir na Ballstáit agus na tíortha comharsanacha a bhfuil na huiscí céanna á gcomhroinnt acu: Coinbhinsiún OSPAR 1992 (bunaithe ar choinbhinsiúin Osló agus Pháras a bhí ann roimhe sin) don Atlantach Thuaidh Thoir; Coinbhinsiún Heilsincí (HELCOM) 1992 maidir le Limistéar Mhuir Bhailt; Coinbhinsiún Barcelona (UNEP-MAP) 1995 don Mheánmhuir; agus Coinbhinsiún Bhúcairist 1992 don Mhuir Dhubh. Tá uiscí abhann AE cosanta faoi Choinbhinsiún Cosanta Abhainn na Danóibe 1996 agus faoi Choinbhinsiún 2009 maidir le Cosaint na Réine. As an gcomhar comhshaoil idir-réigiúnach a dhírigh ar uiscí mara nó abhantracha cruthaíodh roinnt straitéisí macrairéigiúnacha san Aontas: Straitéis 2009 do Réigiún Mhuir Bhailt (an chéad straitéis chuimsitheach ó AE a bhí deartha go speisialta do mhacrairéigiún); Straitéis do Réigiún na Danóibe (2011), agus an Straitéis don Réigiún Aidriadach agus Iónach (2014).

RÓL PHARLAIMINT NA HEORPA

Sa chéad Tionscnamh Eorpach ó na Saoránaigh a bhí ann, ‘Right2Water’, áitíodh ar institiúidí AE agus ar na Ballstáit a áirithiú go mbeadh ag gach saoránach an ceart chun uisce agus sláintíochta, nach mbeadh soláthar uisce agus bainistiú acmhainní uisce faoi réir rialacha an mhargaidh inmheánaigh agus go ndéanfaí seirbhísí uisce a eisiamh as bearta um léirscaoileadh. [Mar fhreagairt ar an Tionscnamh Eorpach ó na Saoránaigh sin](#), d’iarr an Pharlaimint – le tromlach mór – ar an gCoimisiún teacht

chun cinn le reachtaíocht lena gcuirfí chun feidhme ceart daonna chun uisce agus sláintíochta, mar a bhí aitheanta ag na Náisiúin Aontaithe, agus, i gcás inarb iomchuí, go ndéanfaí athbhreithniú ar TRU chun go dtabharfaí aitheantas do rochtain uilíoch ar uisce agus do cheart daonna chun uisce.

Agus í ag cur béim ar an aistriú riachtanach chuig geilleagar ciorclach, thacaigh an Pharlaimint le pleananna chun athúsáid uisce a chur chun cinn le haghaidh uisciú talmhaíochta. Ag teacht leis an meon sin, thacaigh sí le pleananna chun feabhas a chur ar cháilíocht an uisce sconna sa chaoi go dtiocfadh laghdú ar úsáid buidéal plaisteach.

Ina [rún maidir le rialachas idirnáisiúnta na n-aigéan](#), an 16 Eanáir 2018, chuir an Pharlaimint béim ar an bhfóras: ‘chun geilleagar muirí inbhuanaithe a chruthú agus chun an brú ar an gcomhshaol muirí a laghdú, tá gá le gníomhaíocht i ndáil le hathrú aeráide, le truailliú talamhbhunaithe a bheith ag dul isteach sna farraigí agus sna haigéin, le truailliú mara agus eotrófú, le slánchoimeád, caomhnú agus athshlánú éiceachóras mara agus bithéagsúlachta, agus ar úsáid inbhuanaithe acmhainní mara’. Sa chomhthéacs sin, d’áitigh sí ar an gCoimisiún ‘tacú le hiarrachtaí idirnáisiúnta chun an bithéagsúlacht mhuirí a chosaint, go háirithe faoi chuimsiú na gcaibidlíochtaí atá ar siúl ar mhaithe le hionstraim cheangailteach dlí nua maidir le caomhnú agus úsáid inbhuanaithe na bithéagsúlachta mara i réimsí lasmuigh den dlínse náisiúnta’ agus d’áitigh sí ar an gCoimisiún ‘reachtaíocht níos déine a mholadh chun úsáidí inbhuanaithe na bithéagsúlachta muirí i limistéir faoi dhlínse na mBallstát a shlánchoimeád agus a áirithiú’.

Tina Ohliger

05/2019

